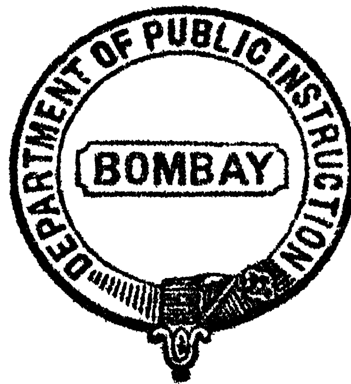
ગુજરાતી પહેલી ચોપડી.

૨૮૮૮

કીમત નવપાઈ.

The Department of Public Instruction, Bombay.

GUJARÁTI FIRST BOOK.

BY

SIR T. C. HOPE, K.C.S.I., &c.,

LATE EDUCATIONAL INSPECTOR, N.D.

TWENTY-FIRST EDITION.—125,000 COPIES.

Bombay:

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1886.

Price Nine Pies.

BOMBAY:

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA

મુંબઈ ઈલાકાનું સરકારી કેળવણીખાતું.

ગુજરાતી પહેલી ચોપડી.

આ

સર ટી. સી. હોપ,

માજી એજ્યુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર, ઉ. ભા.

એઓએ રચી.

૨૧ મી આવૃત્તિ.—૧,૨૫,૦૦૦ પ્રત.

મુંબઈ:

ગવર્નમેંટ સેંટ્રલ બુક ડીપો.

સન ૧૮૮૯.

કીમત નવ પાઈ.

મુંબઈ મધ્યે
એજ્યુકેશન સોસાઇટીના છાપખાનામાં છાપી.

પહેલી ચોપડી શીખવવાની રીત.

---

૧. આ દેશમાં આજસુધી વાંચતાં તથા લખતાં શીખવવાની રીત ચાલતી હતી, તેથી આ ચોપડીમાં કેવળ જુદી રીત છે, માટે એ નવી રીત બધા મહેતાજીઓએ સારીપેઠે સમજવી જોઈએ. મૂળાક્ષર, બારાખડી, ને જોડાક્ષર શીખતાં છોકરાંનો ઘણો વખત જતો હતો, અને તેમને બહુ અકળામણ આવતી હતી. યૂરોપખંડના વિદ્યાવાન અને છોકરાં ભણાવવાના કામમાં અનુભવી પુરૂષોને એ અને બીજાં કારણોથી એ જૂની રીત ખોટી માલૂમ પડી. જે નવી રીતની તેઓ ભલામણ કરેછે, તે પ્રમાણે આ ચોપડી લખીછે. એમાં મુખ્ય મતલબ એ છે કે વાંચતાં, લખતાં, ને અર્થ, એ ત્રણ જોડે શીખવવાં, ને તેમાં જેમ બને તેમ રસ ઊપજે, ને છોકરાં કાયર ન થાય, તેમ કરવું. જે જે વસ્તુનાં નામ પાઠમાં આવે, તે વસ્તુ પાઠ ચાલતી વખતે બને ત્યાંસુધી છોકરાંને દેખાડવી અને તે શેની બનેલીછે તે પૂછી સમજાવવું.

૨. જે છોકરાં વાંચતાં શીખ્યાવગર નિશાળે બેસે તેમને એ ચોપડી આરંભ્યા પહેલાં, આકારની પેટી નિશાળમાં હોય, તેમાંનું સર્વે સારીપેઠે શીખવી રહ્યા પછી, આ ચોપડી નીચે લખેલી

રીત આરંભવી. પહેલા પાઠને મથાળે "મા, બા, છે," એ બોલ લખ્યા છે, તે કાળા પાટીઆઉપર ચાકવડે લખવા, ને તે છોકરાંને વંચાવવા. તે આ રીતે. છોકરાંનું મન લગાડવાને કહેવું, જુઓ, આ (આંગળીવતી અક્ષર દેખાડીને) "મા" છે. પછી તેમની પાસે 'મા' કહેવડાવવું. 'મ' ને કાનો 'મા,' એ રીતે ન બોલાવવું, એકદમ 'મા' કહેવડાવવું. પછી 'મા' નો અર્થ સમજાવવો. તે આવડે ત્યારે એજ રીતે 'બા' એ બોલ ને તેનો અર્થ શીખવવો. ફરીથી યાદ દેવડાવીએ છીએ કે કાનો, માત્રા, અજ્જુ, વરડું, એ કાંઈ હાલ શીખવવું નહિ. એજપ્રમાણે 'છે' શીખવવો. જ્યારે ત્રણે બોલ આવડે ત્યારે તેને પાટીઆપરથી ભૂશી નાંખવા, ને ત્રણમાંથી ગમે તે લખવો, ને જોવું કે છોકરાંને અર્થસુદ્ધાં આવડેછે કે નહિ. એમ ત્રણે બોલ તપાશી જોયાપછી પાઠ વંચાવવો, ને તેમાં એક એક બોલ છૂટો બોલાવવો. કોઈ ઉચ્ચાર ખોટો કરે તો તેને ફરીથી વંચાવવું. એમ આખો પાઠ શીખવવો. પાઠ એવો શીખવવો કે તેમાંના બોલ જ્યાં આવે ત્યાં તુરત ઓળખાય, ને તેનો અર્થ સમજાય. રોજ જે વાંચતાં શીખવવું તેજ લખતાં શીખવવું. સૌ છોકરાં પોતપોતાની ચોપડીમાં જોઈને લખે. એ રીતે આખી ચોપડી શીખવવી. પણ આગળ જતાં થોડી

વધારે જુક્તિ કરવાની છે તે નીચેની કલમમાં મહેતાજી સારૂ કરી દેખાડીછે, તે મુજબ મહેતાજીએ કરવું.

૩. તેરમા પાઠથી મથાળે બે તરેહના બોલ લખ્યાછે; ડાબે પાસે નવા બોલ લખ્યાછે, ને જમણે પાસે આવી ગયેલા બોલના ભાગઉપરથી થયેલા બોલ લખ્યાછે. નવા બોલ તો ઉપર કહ્યા પ્રમાણે શીખવવા, ને શીખેલા બોલઉપરથી થયેલા બોલ આ મુજબ શીખવવા. ૧૩ મા પાઠમાં જમણે હાથે "લેજે" છે; પાટીઆપર એ શબ્દ લખવો; ને તેમાંથી 'જે' ઉપર હાથ ઢાંકવો, ને પૂછવું કે, આ બાકી શું રહ્યુંછે? છોકરાં કહેશે 'લે.' તેનો અર્થ પૂછવો. પછી 'લે' ને હાથ વતી ઢાંકવો, ને પૂછવું આ શું છે? છોકરાં કહેશે જે 'જે.' એનો અર્થ પૂછવો. પછી હાથ લઈ લઈને આખો બોલ વંચાવવો, ને તેનો અર્થ સમજાવવો. તેમજ ચૌદમા પાઠમાં "તેલ." એવો બોલ છે, એ ઠેકાણે પહેલાં "તે" લખવો, ને વંચાવવો, તથા અર્થ પૂછવો. પછી, "લઉં" લખવો, વંચાવવો, ને અર્થ પૂછવો. પછી કહેવું કે, જુઓ એ "લઉં" માં બે ભાગ છે એમ કહી હાથ વતી 'ઉં' ઢાંકી પૂછવું કે, આ શું છે? છોકરાં કહેશે 'લ.' પછી "ઉં" તેની પાસે લખવું ને કહેવું, વાંચો. એમ એ બોલ વાંચતાં શીખવવો, ને એનો

અર્થ શીખવવો. એવા શબ્દ જે પાઠમાં આવે તે એ રીતે શીખવવા.

૪. એકવીસમા પાઠથી જરા વધારે જુક્તિ કરવી. એ પાઠમાં નવા બોલમાં 'તારે' ને 'ઘર'છે; એ બે વાંચતાં આવડે, ત્યાર પછી 'તા' ને હાથ ઢાંકી પૂછવું, આ બાકી રહ્યું તે શું છે? છોકરાં કહેશે 'રે.' પછી 'ઘ' ને હાથે ઢાંકી બાકી રહેલો અક્ષર પૂછવો, આ શું છે? છોકરાં કહેશે 'ર.' આગલા 'રે' ની માત્રા ઢાંકી બાકી રહેલો અક્ષર પૂછવો, આ શું છે? છોકરાં કહેશે 'ર.' હાથ ઊઠાવી લઈ પૂછવું, હવે શું છે? છોકરાં કહેશે 'રે.' ત્યારે માત્રા દેખાડી પૂછવું કે, આ માથે મૂક્યાથી શું થાયછે? છોકરાં કહેશે 'એ' વધેછે. ત્યારે કહેવું કે આ "એ" ની નિશાની છે: એને માત્રા કહેછે. એમ આગળ પાઠમાં માત્રા, કાનો, અનુસ્વાર, વરડું, વગેરેના ભેદ દેખાડવાને જે પાઠની નીચે કહ્યુંછે, ત્યાં દેખાડવો.

૫. છેલ્લું કહેવાનું એ કે કાંઈ પણ કાચું રહે એવું શીખવવું નહિ જે શીખવી એ તે પાકું આવડે ત્યારેજ બીજું શીખવવું.

પાઠ ૧.

મા બા છે.

મા છે.
બા, મા છે?
મા છે, બા?

બા છે.
મા, બા છે?
બા છે, મા?

પાઠ ૨.

ભૂ. પા.

ભૂ પા.
બા, ભૂ પા.
ભૂ પા, મા.
મા, ભૂ છે.
છે ભૂ, મા?

ભૂ છે.
મા, ભૂ પા.
ભૂ પા, બા.
ભૂ છે, બા?
છે ભૂ, બા?

પાઠ ૩.

પી.

ભૂ પી.
પી બા.
પી જા.
જા મા, પી.
બા, ભૂ પી.
જા મા, ભૂ છે.

જા.

બા પી.
જા પી.
જા બા.
મા, ભૂ પી.
બા, જા, પી.
બા, ભૂ છે, જા પી.

પાઠ ૪.

ભા.

ભા છે.
તું જા.
બા, તું જા.
તું ભૂ પી.
ભા, જા, ભૂ પી.
બા, ભૂ છે, તું પી.

તું.

જા ભા.
તું પી.
મા, તું પી.
ભા, તું જા.
તું ભૂ પી, ભા.
ભા, તું જા, ભૂ પી.

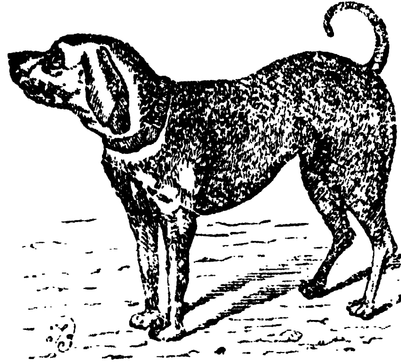
પાઠ ૫.

આ.	જો.
આ જો, મા.	બા, તું જા.
ભા, તું પી.	જો, આ પી.
જો, આ ભૂ છે.	આ ભૂ તું પી.
જા જો, બા છે?	આ જો, ભા છે.
જા તું, આ ભૂ પી.	જો બા, આ ભૂ છે.
આ ભૂ છે, જા તું પી.	જો, આ ભૂ છે, જા પી.

પાઠ ૬.

ઘી.	ખા.
આ ઘી છે.	તું ભૂ પી.
આ ઘી ખા.	જા ભા, ઘી ખા.
મા, તું ઘી ખા.	બા, તું ભૂ પી.
બા, આ ઘી તું ખા.	જો મા, આ ઘી છે.
ભા, આ ઘી છે, તું ખા.	જા ભા, તું આ ઘી ખા.
જો, આ ઘી છે, તું ખા.	ભા, જો, આ ભૂ છે, તું પી.

પાઠ ૭.

એ. બી. શું.

એ શું છે?
આ બી છે, બા.
તું એ બી ખા.
જો બા, આ શું છે?
તું જો, બા, એ ઘી છે.
જો મા એ ભૂ છે, તું પી.

ભા, તું જા.
એ બી તું ખા.
મા, એ શું છે?
જો, બા, આ ભૂ છે.
જા તું જો, એ બી છે.
બા!, જો, એ ઘી છે, તું પી.

પાઠ ૮.

લે. તે.

લે મા, આ જો.
જા તું તે બી ખા.
જા બા, તું તે પી.
મા, જો, આ શું છે?
જો ભા, તું તે ઘી લે.
લે જો, આ શું છે, બા?

બા તું તે પી.
બા તું તે લે.
લે મા, આ તું પી.
લે, જો, આ ભૂ છે.
લે જો મા, આ શું છે?
તે ઘી છે બા, તું ખા.

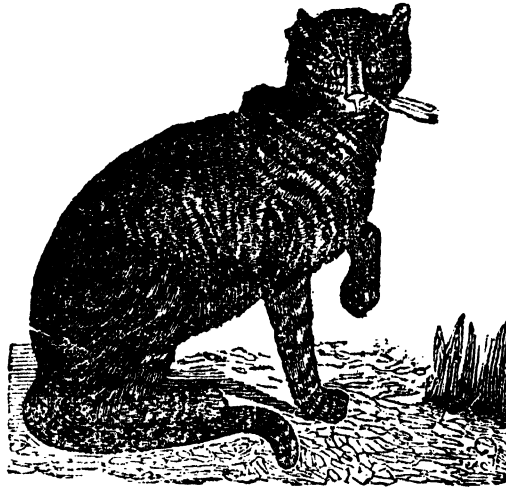
પાઠ ૯.

જી. ના.

જો, તે જી છે.
ના, એ ભા છે.
જી, તું તે બી ખા.
ના, બા, તું ખા.
લે, આ જો, એ શું છે?
જી, એ શું છે, તું લે.

લે જી, આ ખા.
ના, તું આ લે.
જો માં, તે જી છે.
લે બા, આ ભૂ છે.
ના બા, એ ઘી છે.
જી, લે, આ ભૂ છે, તું પી.

પાઠ ૧૦.

હા.	રૂ.
જો, આ રૂ છે?	જી, આ રૂ લે.
હા, એ રૂ છે.	હા, તું એ લે.
એ રૂ તું લે, જા.	એ રૂ તું ના લે.
હા, તું આ લે.	બા, તું આ બી લે.
બા, જા, તું એ રૂ લે.	ના, મા, તું એ રૂ લે.
આ બી છે, બા, તું જો.	હા, ભા, આ ભૂ છે, તું એ પી.

પાઠ ૧૧.

તાતા.*

તું તાતા લે.
ના, એ છી છે.
જો, આ તાતા છે, બા?
હા, મા, એ તાતા છે.
જા, ભા, તું એ રૂ લે.
ના, એ રૂ છી છે.

છી.

આ ભૂ તું પી.
ના, તે છી છે.
શું, આ તાતા છે, બા?
હા, ભા, જો એ તાતા છે.
મા, લે, આ બી તું ખા.
ના, ભા, એ બી છી છે.

પાઠ ૧૨.

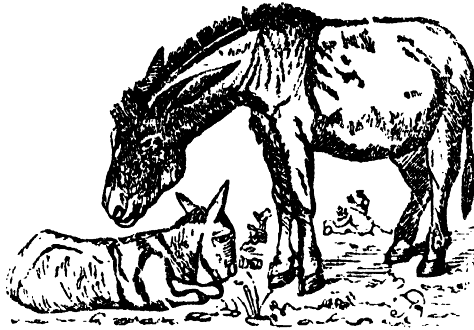
કે. બાઉ. જે.

મા, આ ઘી છે કે ભૂ?
જે છે, તે તું લે, ભા.
બા, એ ભા છે કે મા?
જો ભા, આ બા છે કે જી?
જો આ બી છે કે શું?
એ બાઉ છે.

તું બાઉ કે તાતા લે.
જે બાઉ છે, તે તું ખા.
ના, એ છી છે, તું જો.
આ શું છે, ભા?
આ બાઉ છે?
જે બાઉ છે તે લે.

* તાતા એટલે રોટલા. સુરતમાં તેને ઠેકાણે પાપા કહેછે.

પાઠ ૧૩.

હું	લેજે.
લઉં.*	

મા, તાતા લેજે.	બા, તું બી લેજે.
બા, હું તાતા લઉં?	ભા, હું લઉં કે?
ના, બા, એ છી છે.	હા, મા, તું લેજે.
આ શું છે ઘી કે, ભા?	ના ના, જો, એ છી છે.
હા, તું લેજે.	શું, આ બી છે?
હું આ રૂ લઉં કે ઘી?	એ રૂ છે, બા.

* આ ઠેકાણે મહેતાજીએ હરકોઈ અક્ષરને માથે અનુસ્વાર આવે ત્યારે કેમ ઉચ્ચાર કરવો તે શીખવવું.

પાઠ ૧૪.

વાવા.	તેલ.
મારૂં.	આપ.

આ તાતા આપ.

જો, એ વાવા છે.

ભા, એ તાતા લે.

આ મારૂં ભૂ આપ.

એ તેલ મારૂં છે.

એ મારૂં છે, હું લઉં કે?

મારૂં ઘી આપ.

આ ઘી વાવા છે.

આ મારૂં છે, તું આપ.

અ તેલ છી છે કે?

ના, એ વાવા છે.

લે, જો, વાવા છે કે છી?

પાઠ ૧૫.

છું.	ખાજે.
મને.	ખાઉં.
લાવ.	પીઉં.

એ રૂ લાવ, બા.	જી, તેલ લાવ.
બા, તું ઘી લે.	બાપા, જો, આ શું છે?
હું ભૂ લઉં, મા?	એ તાતા મને આપ.
લાવ, આ તેલ મને આપ.	હું એ ખાઉં, બાપા?
હું એ ખાઉંછું.	લાવ, હું ખાઉંછું.
તું શું લેછે?	મા, તું ખાજે.
હું ભૂ પીઉંછું.	જી, મને રૂ આપ.

પાઠ ૧૬.

જાય.

આવું.

બા, તું આવ.

બાપા તુંએ આવ.

બા, હું આવું?

બાપા, કેમ છે વારૂ?

તે કેમ જાયછે?

એ હું ખાઉં, બાપા?

આવ.

કેમ.

કેમ મા, હું આવું?

તું ના આવ.

હું જાઉંછું, બાપા:

હું જાઉં કે તે જાય?

જે જાય તે જાય.

હું આવુંછું, બાપા.

પાઠ ૧૭.

ત્યાં. | જાઉં.

તલ. | તે

મા, મને તલ આપ.

તે ત્યાં છે, તું લે જા.

આ શું છે, મામા?

તું ત્યાં જા ને જો.

હું કેમ જઉં વારુ?

એ તલ છે કે તેલ છે?

તું એ જોને ત્યાં આપજે.

આ શું છે, બા?

જો એ તલ છે.

એ મને આપ.

ના, તું ત્યાં લેજે.

આ તલ તું ખા

બાપા, મને ઘી ને તાના
આપ.

ના, ત્યાં લેજે.

જો આ હું કેમ લઉં?

પાઠ ૧૯.

દે.	ભાત.	જોવા.
આજ.	ખાવા.	લેવા.

મા, મને ખાવા દે.

આવ, આ લે.

આ ભાત હું લઉં કે?

એ મને આજ લેવા દે.

બા, મને ભાત ખાવા દે.

જો જી, હું ખાઉં છું.

તું આજ ના જા.

બાપા, મને જોવા દે.

હું આજ જોવા જાઉં છું.

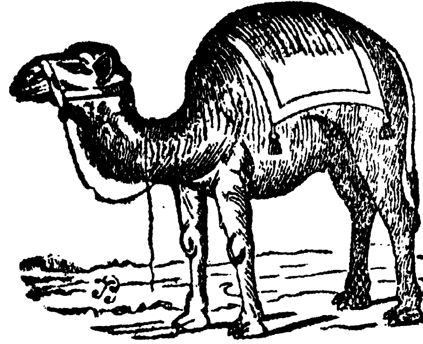
હું આવું કે, બા?

આજ તું ના આવ.

તું જા ને ભાત ખા.

હા, જી, હું જાઉં છું.

પાઠ ૧૯.

નહિ.	મામા.
દૂધ.	પછી.

મા, મને ભાત ને દૂધ આપ.
ના, એને દૂધ નહિ.
આજ ભા જાયછે.
ના, તે નહિ જાય.
મામા, હું પછી નહિ જાઉં
જો, આ દૂધમાં શું છે?
તે હું જોઉંછું, બાપા.

મને જવા દે, બા.
ભૂ પી, પછી જા.
હું તાતા ને દૂધ ખાઉં?
હું જાઉંછું, બાપા.
જી, મને દૂધ આપ.
હું દૂધ ને તાતા ખાઉં?
ના, પછી ખાજે.

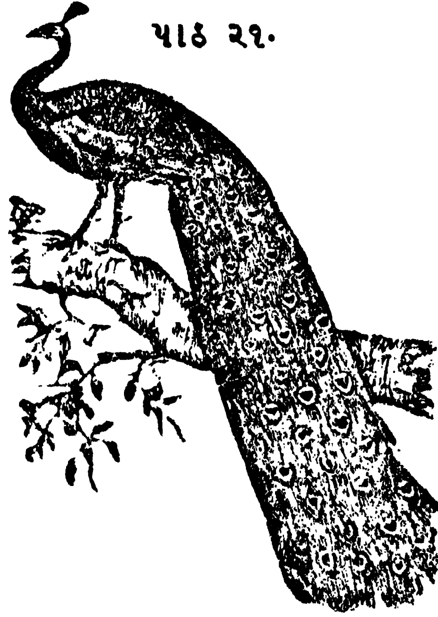
પાઠ ૨૦.

મારા.	જોવું.
હશે.	

જો બા, આ શું છે?
હશે જે છે તે.
બાપા, એ કેમ હશે?
જેમ હશે તેમ.
આ તાતા મારા હશે?
ના બાપા, એ મારા છે.
મને એ જોવા દે.
હું તે જોવા આવું કે?

એમાં શું જોવું છે?
એ મારા તલ છે.
મારા બાપા ત્યાં હશે?
ના, મારા બાપા જાયછે.
તું આવ બા.
બાપાને એ તેલ જોવું છે.
જી, તું એ ખાજે.

પાઠ ૨૧.

તારે.* તારૂં.

ધર.

તારે શું ખાવું છે?
જો આ તારૂં છે.
તે દૂધ પીશે.
જો, આ મારૂં ધર છે.
ના, એ ધર મારૂં છે.
તારે ભૂ પીવું છે?
એમાં શું હશે?

એ મારૂં છે, બાપા?
ના, એ તારૂં નહિ.
તારે તલ ખાવા છે કે?
ભા મને આપશે?
આવ, મારૂં ધર જો.
ના, હું નહિ આવું.
તારે ખાવું છે કે નહિ?

* અહીં માત્રાનો ભેદ દેખાડવો.

પાઠ ૨૨.

ઘેર.	હતું.	મારે.
ગોળ.	ભાવશે.	હતાં.

આજ તારે ઘેર શું હતું?	હું મારે ઘેર જાઉંછું.
તાતા, દૂધ, ને ગોળ હતાં.	હા, તું તારે ઘેર જા.
એ ભાને આપજે.	એને તાતામાં ખાજે.
ના, મારે ખાવું છે.	ના, માજી, હું નહિ લઉં.
માજી, આ ભૂ હું પીઉં?	ના, બા, એ છી છે.
તને ગોળ ભાવશે?	જો, એ વાવા છે.
હા, હું ગોળ ખાઉંછું.	તારે ઘેર ગોળ છે?

પાઠ ૨૩.

શાક.
તારી.
દાળ.

આવશે.
ઊંઘે.
દેશે.

લે, આ શાક ને દાળ ખા.
ના, હું દાળ નહિ ખાઉં.
એ તારૂં શાક છે, કેમ ?
આ મારૂં છે.
હું જાઉંછું, તું આવજે.
તેને દાળ ને શાક ખાવા દે.
તારી મા શાક ખાવા દેશે ?

તારી મા આવશે કે નહિ ?
હા, પછી આવશે.
હુંએ પછી આવું કે નહિ ?
તું આવ ને જો.
મામા, એ આવશે કે નહિ ?
ના, તે ઘેર ઊંઘેછે.
આજ કેમ ઊંઘેછે, વારૂ ?

પાઠ ૨૪.

હાથ.	જોઉં.
તારા.	લેવું.
પગ.	

જોઉં તારા હાથ.

તારે શું લેવું છે?

મને ગોળ આપ.

તારા પગમાં શું છે?

મને જોવા દે.

તેને તારા હાથ પગ જોવા દે.

પછી જોવા આવજે.

તારા પગ જોવા દે.

પગમાં શું જોવું છે, વારુ?

તારે પગ છે કે નહિ?

જો, આ પગ ને આ હાથ.

તારી માના હાથમાં ગોળ આપ.

ના, મારા હાથમાં લઉં.

પછી લેજે, મામા.

પાઠ ૨૫.

નથી.	નાક.*
કાકા.*	તમારા.
ક્યાં.	

જોઉં તારૂં નાક ક્યાં છે?
જો, આ નાક છે.
તમારા કાકા ક્યાં છે?
મારા કાકા ઘેર છે.
ના, કાકા ઘેર નથી.
નથી કેમ? જો તે ઊંઘેછે.
તારા નાકમાં શું છે?
કશુંએ નથી.
બા, તારૂં નાક જોઉં? હા જો.

લે બા, આ દૂધ કાકાને આપ.
દૂધ ક્યાં છે?
આ મારા હાથમાં છે.
ના, તમારા હાથમાં નથી.
તે ક્યાં છે?
તમારા કાકાને ઘેર છે.
કેમ, ત્યાં આજ શું છે?

---

* અહીં "કાકા" ને "નાક" ઉપરથી કાનાનો ભેદ શીખવવો.

પાઠ ૨૬.

કાંઈ.	વાત.
આપું.	કહું.
બેન.	ખાવું.

આવ, હું તને કાંઈ આપું.

શું આપું, બા?

શાક આપજો.

તમારા હાથમાં શું છે?

કાંઈએ નથી.

આવ બેન, હું કાંઈ આપું.

જોઉં, એ શું હશે?

હું તને કાંઈ આપું.

ક્યાં, મારા ઘરમાં?

મારા ઘરમાં બેન છે.

જોઉં બેન, તારી કને કાંઈ છે?

આવ બેન, વાત કહું.

તમારે ખાવું છે?

તારે ક્યાં ખાવું છે?

પાઠ ૨૭.

કોણ.*	એક.
થાય.	બે.
માશી.	ભાઈ.

એ કોણ છે, બાપા?
એ તારા કાકા છે, ભાઈ.
તારા કાકા તે મારા ભાઈ થાય.
બાપા, મારે બે ભાઈ ને એક બેન છે.
તમારે બે ભાઈ છે?
મારે એક ભાઈ છે, તે તારા કોણ થાય?
તે મારા કાકા થાય.

બા, મામા તે કોણ?
તારી માના ભાઈ તે તારા મામા થાય.
તારી માની બેન તે તારી માશી થાય.
માશી ક્યાં છે?
માશી ઘેર ઊંઘે છે.
હું માશીને ઘેર જાઉં?
ત્યાં કોણ હશે?

---

* 'કોણ' ને 'કાકા' ઉપરથી કાનો ને એક માત્રા આવેથી કેમ વાંચવું એ સમજાવવું.

પાઠ ૨૮.

જાણે. આપીશ.*	કરશે. સરત.
મસ. લાવી.	ખાશે. બાજરી.

જો ભાઈ, તારી માશી દૂધ લાવી.

માશી, મને મસ આપ.

વારૂ ભાઈ, તું મસ લેજે.

મારી બેનને આપીશ કે નહિ?

હા, મસ છે, હું આપીશ.

તે મસ દૂધને શું કરશે, કોણ જાણે.

તાતા લાવી તેમાં ખાશે.

તાતા શેના થાય, બેન?

કોણ જાણે, મને સરત નથી.

મારા બાપા જાણેછે.

ભાઈ, તાતા ઘઉંના થાય, ને બાજરીના થાય.

આજ તું શું લાવી?

બાજરી લાવીછું.

તું મને આપીશ કે નહિ?

---

* "આપીશ" ને "આપ" એ બોલોઉપરથી અજ્જુનો ભેદ સમજાવવો.

પાઠ ૨૯.

પૂછો.* માગે.

કહો. તો.

તમે પૂછો કે એ કોણ છે?

મારે શું કામ છે?

તો હું એને પૂછું, બાપા?

હા, તમે પૂછો.

બાપા, એ કાંઈ માગેછે?

શું માગેછે, ભાઈ?

તે તો કોણ જાણે.

એ કાંઈ ખાવાને માગેછે.

કામ. પૂછું.

કહું. જોઈશે.

એને કહો પછી આવજે.

ના બાપા, હું તો નહિ કહું, તમે કહો.

જે માગે તે આપું?

પૂરી ને બાઉ આપું?

હા પૂછો, તે માગે તો તે આપજો.

કહો ભાઈ, તમારે શું જોઈશે?

---

* 'પૂછો' ને 'પછી' ઉપરથી ઉ અથવા વરડું લગાડ્યાથી શો ફેર થાયછે તે દેખાડવું.

પાઠ ૩૦.

જુઓ.	માગી.	કેરી.	કોણે.
હતી.	આપો.	તેણે.	બેને.

જુઓ, આ કેરી છે.
એ કેરી મને આપો.
એ કેરી તેણે માગી હતી.
કોણે માગી હતી?
મારી બેને માગી હતી.
શા સારૂ માગી હતી?
ખાવા સારૂ માગી હતી.
લો, આપો.
જુઓ, ભાઈ, આ શું છે?

ના, હું નહિ જોઉં, તમે જુઓ.
મારા હાથમાં આપો તો જોઉં.
તમારા કાકાને કહો, તે આપશે.
મારા કાકા ત્યાં નથી.
જુઓ, એ કોણ છે?

પાઠ ૩૧.

તમે. ભૂખી.	પણ. થઈ.	બહાર.
ભૂખ. કેહે.	લાગી. ખાશો.	જાઓ.

તમારી બેન ભૂખી થઈછે.	તું બહાર આવેછે?
મને પણ ભૂખ લાગીછે.	હું ભૂખી છું તે કેમ આવું?
તમે શું ખાશો?	ભૂખ લાગી હોય તો ખા.
તું કહે તે ખાઉં.	તમે શું લાવશો?
તમે ક્યાં જાઓછો?	માશી કહે તે લાવીશ.
હું બહાર જાઉંછું.	માશી ભૂખી છે.
મને ભૂખ લાગી નથી.	તે કહે તે તમે કરજો.

પાઠ ૩૨.

પાસે.	બીજો.	ગઈ.
ભાભી.	ક્યારે.	કાકો.
તેની.	ત્યારે.	ઊભું.

તમારો બીજો ભાઈ ક્યાં છે?
તે વાત હુ નથી જાણતો.
તમારી ભાભી ઘેર છે?
ના, તેની માને ઘેર ગઈ છે.
પાછી ક્યારે આવશે?
તે મને કહી નથી ગઈ.
આવશે ત્યારે તમને કહીશ.

ભાભી પાસે જા.
જો, તેની મા આવી.
તેની પાસે કોણ ઊભું છે?
તેની. માશી છે.
પાસે બીજો કોણ છે?
એ બીજો ભાભીનો કાકો છે.
તેની બેન ક્યારે આવશે?

પાઠ ૩૩.

ગુંદર. સોનું.
આંખો. આવે.
બીજું. જૂની.
લેતી. કાલે.

જો બા, મામા આવેછે.
એના હાથમાં ગુંદર છે કે શું?
ના, ભાઈ, એ બીજું કાંઈ છે.
સોનું છે. તારૂં સોનું મને જોવા દે.
મામા, જીને કહો, ગુંદર લેતી આવે.
ભાઈ, જીની પાસે ગુંદર નથી.
હું તને ગુંદર કાલે આપીશ.

મારે બે આંખો છે,
એક નાક છે, બે કાન છે,
બે હાથ છે, ને બે પગ છે.
મારી ભાભીની આંખો જુઓ.
કેમ, તેની આંખોને શું છે?
કોણ જાણે, હું નથી જાણતો.
તે કોણ આવેછે?

પાઠ ૩૪.

ચાર. માથું. માથાં. પશુ.

કેટલાં. છત્રી. હોય.

તારે કેટલાં માથાં છે?
મારે એક માથું છે.
તમારે પગ કેટલા છે? બે.
કોઈને ચાર પગ હોય?
હા, પશુને ચાર પગ હોય.
કોઈને ચાર માથાં હોય?
ના, માથું તો એકજ હોય.
તમે છત્રી જોઈછે?
હાજી, મારે ઘેર ચાર છત્રીઓ છે.

ચાર છત્રીઓને શું કરો છો?
એક મારા બાપની, બે મારા ભાઈની, ને એક મારી.
તારી છત્રી કાલે લાવજે, મારે જોવીછે.
તારે કેટલા ભાઈ છે, ને તારા બાપને કેટલા ભાઈ છે?

પાઠ ૩૫.

પૈસો.*	તેડી.	નાની.	ખીર.
આવો.	આપણા.	બીજું.	પૂરી.
જોડે.		જઈશ.	

ભાઈ, આપણા ઘરમાં આવો, પૈસા આપું. મારી જોડે મારી બેન છે તેને જોડે તેડી લાવું ? કઈ બેન જોડે છે ? મારી નાની બેન છે તે. આવો બેન, આવો, મારી જોડે તમને બહાર તેડી જઈશ, ને પૈસા આપીશ. આપણા ઘરમાં તો આવો.

નાની બેન, તમારી જોડે આ બીજું કોણ છે ? મારા ભાઈને તેડી લાવીછું. એને પૈસા આપીશ ? તમે ક્યાં જાઓછો ? મારી ભાભીને ઘેર જાઉંછું. તમને મારી જોડે તેડી જઈશ. ત્યાં ખીર પૂરી ખાવાનાં છે.

પાઠ ૩૬.

સારો.	મેળે.	કાગળ.	લખાવશે.	વારે.
માટે.	લીધો.	કેવો.	લખીશ.	આવડે.

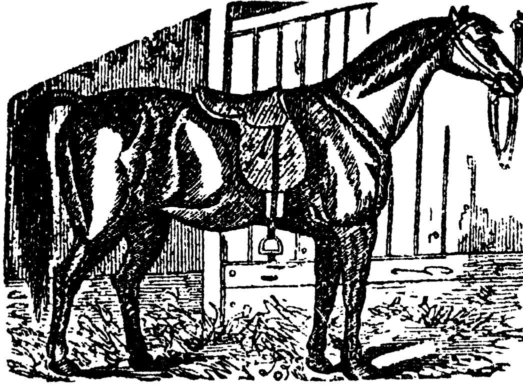
*'પૈસો' એ બોલઉપરથી અક્ષરને માથે બે માત્રા હોય ત્યારે કેમ વાંચવું તે શીખવવું.

જુઓ, આ કાગળ કેવો સારો છે! એ તમે કોને કહીને લીધો? મેં મારી મેળે લીધો. પોતાની મેળે શા માટે લીધો? મારે જોઇતો હતો માટે લીધો. એ કોનો છે? મારો છે, મારા બાપ પાસેથી એકવાર લીધો હતો. શા માટે લીધો હતો? એક વાર કાંઇ કામ માટે લીધો હતો. તમને કોણ લખાવશે? મારી મેળે લખીશ. મેળે તે આવડે? મારી પાસે પણ એવો સારો કાગળ છે. એ સારો કાગળ મા પાસેથી લીધો હતો.

પાઠ ૩૭.

બૂમો.	પાડો.
થયું.	પાડશો.

આજ તમને શું થયુંછે, બાપા? કાંઈ થયું નથી, ભાઈ, હું સારો છું. ત્યારે બૂમો શા માટે પાડોછો? જે થયું હોય તે કહો. હું જીને તેડી લાવું. બૂમો ના પાડો. તે ક્યાં ગઇછે? મારા મામાને ઘેર ગઇછે. ત્યાં કેમ ગઇછે? મામાને જોવા. કેમ, તેને શું થયુંછે? કોણ જાણે શું થયું હશે. બૂમો શાસારૂ પાડોછો? જી તો આવી. તમે બૂમો પાડશો તો તમારી પાસે આવશે. તમે બૂમો ના પાડશો, હું તેડી લાવું.

પાઠ ૩૮.

બેસું.	ઘોડે.	છોકરા.	જાડો.	ચાકર.
ઘોડો.	કયે.	આપણે.	આવડે.	ભીમો.

જો છોકરા, આ કેવો સારો ઘોડો જાયછે! બાપા, એ ઘોડે હું બેસું? ના, એ ઘોડો આપણો નથી. ત્યારે કયે ઘોડે બેસું? આપણો ઘોડો છે તેપર બેસું? હા, આપણો ઘોડો ક્યાં છે? આપણે ઘેર છે. તે ઘોડે ક્યારે બેસું? કાલે. તે તારે માટે લીધોછે. આ બીજો ઘોડો જાયછે; એ કેવો જાડો છે! એની આંખોને શું થયુંછે? કાંઈ નથી થયું. આપણો ઘોડો લાવું કે, બાપા? તને તે લાવતાં આવડે? આપણો ચાકર ભીમો છે તેને કહે કે લાવે.

પાઠ ૩૯.

આખું.	ઊભી.	પીળું.
બહુ.	છોડી.	કાચા.
પાણી.	શો.	તરસ.
ખપ.	કને.	લાગી.

ઊભી રહે છોડી, હું દાણા આણું, તે લઈ જા. મારે તમારા દાણાનો શો ખપ છે? મારી કને બહુ દાણા છે. વારૂ, પાણી આણું તે તો પી. પાણીને શું કરૂં? મને તરસ નથી લાગી. મારે ઘેર પાણી બહુ છે. મારે તમારા દાણાએ નથી લેવા, ને તમારૂં પાણી પણ નથી પીવું. મારા દાણાનો આજ ખપ નહોય તો કાલે ખપમાં આવશે. બહુ છે, તેમાંથી થોડા તો લઇને ખા. કાચા દાણા કોણ ખાય? ઊભી રહે ત્યારે, બીજું કાંઈ આણું. ના, આજ નહિ; હું કાલે આવીશ.

પાઠ ૪૦.

ભલી.	રાંધે.	ખવાડતાં.	ખવાય.
પેટ.	ખાધા.	દહાડો.	રાંધેલા.

આવ, ભલી છોકડી, આવ, તું કાલે આવી હતી તેજ કે? હા, ને મને કાચા દાણા ખવાડતા હતા તેજ તમે કે? કાચા નહિ તો કેવા ખવાય? મેં તો કોઈ દહાડો કાચા દાણા ખાધા નથી. હું તો રોજ રાંધેલા દાણા ખાઉંછું. કાચા ખાઈએ તો પેટમાં દુખે. કાચા દાણા ખાધાથી કોઈ દહાડો તારા પેટમાં દુઃખ થયુંછે? તું રાંધેછે કે તારી મા રાંધેછે? મારી બેન રાંધેછે. તારી મા પણ તારા જેવીજ ભલી છે કે? હાજી, ને મારી બેન પણ બહુ ભલી છે.

પાઠ ૪૧.

બાપડા.	દાંત.	વહુ.	ભલાં.
ધીમે.	મધ.	એમને.	બાપડી.
એમે.	આપણી.	ડોશી.	તેમને.
ઝટ.	શેરી.	હીંડાતું.	ચાલે.

જો મા, આ બાપડા ડોસાને દાંત નથી. એના હાથમાં મધ છે. એ કેવો ધીમે ધીમે ચાલેછે! હા ભાઈ, એ બાપડાથી ઝટ હીંડાતું નથી, માટે એ ધીમે ધીમે ચાલેછે. એ ડોસો આપણી શેરીમાં રહેછે. એની વહુ છે તેએ ડોશી છે. તે બાપડીથી તો જરાએ

હીંડાતું નથી. એ ડોસો દાણા લાવેછે ને તે ડોશી ઘરમાં રાંધે-છે. એ ડોસો ડોશી બહુ ભલાં છે. એમને એક છોકરો છે તે એમનું પેટ ભરેછે. તે બહુ સારૂં કરેછે. અમે તેમને જોવા જઈશું. કાંઈ આપશો કે નહિ? હા, અમે બાપાને પુછીશું, તે કહેશે તે આપીશું.

પાઠ ૪૨.

ચોળ.	અરે.	ઓળ.
વેળા.	મેલાં.	પહેર.
ગંદી.	ઊડે.	મેલ.
ગાંડી.	જૂઓ.	ડિલે.
લુગડાં.	ચોળતી.	ગંદા.

જુઓ છોકરાં, આ છોડી કેવી ગંદી છે! એના હાથ પગ કેવા ગંદા છે! એને ડિલે કેટલો મેલ છે! એના માથામાં જૂઓ કેટલી છે! એના વાળ કેવા ઊડેછે! એનાં લુગડાં મેલાં છે. અરે! ગંદી ને ગાંડી છોડી! જા, તું નહા, માથું ચોળ, તારા વાળ ઓળ, બીજાં લુગડાં પહેર. એ છોડી રોજ નહાતી વેળા

રૂએછે, ને માથું ચોળતી વેળા રૂએછે. એની મા કહેછે તેમ કરતી નથી. જુઓ, આ કેવી ગાંડી છે !

પાઠ ૪૩.

ઓળખી.	કાચું.	મજૂરી.	વાળા.
ખેતર.	ઘંટી.	રાખજે.	પૈસા.
સાંભળો.		અનાજ.	વેચવા.

સાંભળો, બાપા, એ કોણ છે ? શું બોલેછે ? જુઓ છોકરાં તમે સાંભળો. બા, એ તો "ઘંટી લો ઘંટી" એમ બોલેછે. હા, એ ઘંટી વેચવા આવીછે. તમે એને ઓળખી નહિ ? તમે એક દહાડો એને ખેતરમાં જોઈ હતી. ખેતરમાં મજૂરી કરવા આવી હતી તે એજ કે, બાપા ? હવે ઓળખી રાખજે, ભૂલતો નહિ. ખેતરમાં મજૂરી કરવા કેમ આવી હતી ? મજૂરી કરે તો ખેતરવાળા કાચું અનાજ ને થોડા પૈસા આપે. કાચું અનાજ લઈ શું કરે ? કાચું અનાજ ઘેર લઈ જાય તે પછી શું કરે તે કાલે કહીશ.

પાઠ ૪૪.

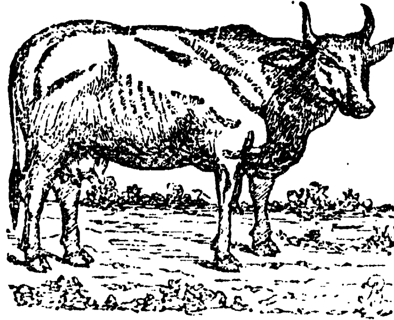
બોલો.	શી.	મગ.	વાલ.
પાંચ.	થોડી.	અડદ.	

બોલો છોકરાં, ખાવાની શી શી જણસ છે ? સાંભળ મા, જાર, બાજરી, ચોખા, દાળ, મગ, એ પાંચ મેં કહી. હવે બીજી શી છે તે તમે બોલો. સાંભળો, ઘહું, વાલ, ચોળા, ને અડદ. હજી બીજી થોડી છે તે બોલો. ના, તે પછી કહીશ. ચાર પાંચ કહો. ના, હવે કાલે; એને અનાજ કહેછે. મા, આપણે દૂધ, ખાંડ, ગોળ, ઘી, ભાજી, દૂધી, એ સૌ ખાઈએ છીએ, તેએ અનાજ કે? ના, ખેતરમાં દાણા પાકેછે તે અનાજ. બીજાને અનાજ ન કહેવું. જુઓ, હું થોડી જાતનાં અનાજ લાવીશું.

પાઠ ૪૫.

બાકી.	બાફી.	રોટલા.	દળે.
બાફ.	રોટલી.	રોજ.	લોટ.
દળી.		આવડે.	

એમાંનાં કેટલાંક અનાજ બાફીને ખવાયછે; કેટલાંકને દળી લોટ કરી તેની રોટલી કે રોટલા કરેછે. કેટલાંની રોટલી થાયછે, ને કેટલાં બાફીને ખવાયછે તે કહે. જાર ને બાજરીના રોટલા થાયછે, ને ઘહુંની રોટલી થાયછે. બાકીનાં કેમ ખવાયછે? બાકીનાં બાફીને ખવાયછે. અનાજ કાચું ખાઈશ મા, પેટમાં દુખશે. તમને બાફતાં આવડેછે? ના, બાફતાં નથી આવડતું. મારી જી રોજ દળીને કે બાફીને મને ખવરાવેછે. શેણે દળેછે? ઘંટીએ.

પાઠ ૪૯.

રમું.	પાડું.	ગાય.	ધોળી.	અજાણી.
ઊઠે.	સૂતી.	પેલી.	રાતી.	અહીં.

આવ ગાય, અહીં આવ. તારૂં દૂધ પીવું મને બહુ ગમેછે.

તારી જોડે રમું કે? જા, તારી બેન સૂતીછે તેને કહે કે જોવા ઊઠે. મારે કહે નહિ ઊઠે. એની કને બીજું કોણ છે? એ માશી સૂતીછે. એને કહે કે ઊઠે. આ બીજી ગાય આવી. એક રાતી છે ને બીજી ધોળી છે. પેલી વળી એક જાયછે. અરે! આ ચોથી સૂતીછે. ઊઠે તો એની જોડે હું રમું? ના, છોકરા, એની કને જઈશ મા. એ ગાય પાટું મારેછે. પાટું તે શું બા? ગાય લાત મારે તે પાટું કહેવાય. માટે અજાણી ગાય પાસે જવું નહિ. મારે ઘેર ગાય છે તે કોઈને પાટું મારતી નથી. હું તેની જોડે રમું? હા, રમજે.

પાઠ ૪૭.

ખારો.	ગોધો.*	થોડું.	નાંખ.	ભરાય.
ઘાસ.	બધું.	વિના.	નાંખીએ.	

આ ગાયને શું ખાવાનું આપીશું? બા, પેલો રોટલો છે તે આપું? ભાઈ, તેથી એનું પેટ નહિ ભરાય. રોજ એ કેટલા રોટલા ખાતી હશે? એને રોટલા કોણ કરી આપે? પોતાની મેળે કરે. જો

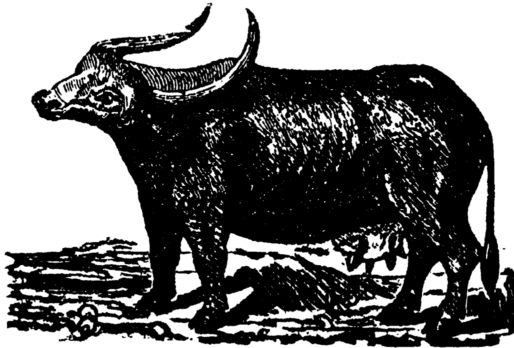
---

* ગોધો એટલે આખલો.

એને હાથ છે ? ના, બા, એને હાથ નથી. ત્યારે હાથ વિના એજે કેમ કરે ? તો શું ખાતી હશે ? એ તો બધુંએ ખાય : ચારો, ઘાસ, રોટલા, જે નાંખીએ તે ખાય. જા, ઘરમાંથી ઘાસ લાવીને નાંખ. બધું ન લાવ, થોડું લાવજે. જો પેલો ગોધો આવેછે. બધું ઘાસ એ ગોધો ખાઈ જશે. ગોધો થોડું ઘાસ ખાઈને જશે એટલે ગાયને બાકીનો ચારો નાંખજે.

પાઠ ૪૮.

જોયો.	રંગ.
દયા.	કાળો.
છાશ.	સમજણ.
ભેંસ.	દહીં.

તેં ભેંસ જોઈછે ? હા, ઘણીએ. તો કહે, તેનો રંગ કેવો હોયછે ? ભેંસનો રંગ કાળો હોયછે. તે ઘણું દૂધ દેછે, તે દૂધ આપણે ખાઈએ છીએ, તેનું દહીં કરીએ છીએ, ને દહીંની છાશ કરીએ

છીએ છાશ સારી લાગેછે. ઘી શેનું થાયછે, તે તમે જાણો છો? હા, ઘી દહીંમાંથી થાયછે. આપણા ગામમાં એક પાડો છે, તે તમે જોયોછે? હા, જોયોછે. પેલો લોકને મારેછે તેજ કે? હા, એજ. એને દયા નહિ આવતી હોય? તેને દયા શાની? એનામાં કાંઈ સમજણ નથી. જેનામાં સમજણ નહિ તેનામાં દયા ક્યાંથી હોય?

પાઠ ૪૯.

મઠ.	**કઢી**	**જોયા.**	**પારખી.**
મીઠું.	**હાથે.**	**ખીચડી.**	**દેખાડું.**

છોકરાં તમે મઠ ખાધાછે? નાજી. મઠ કેવા થાય? મેં મઠ ખાધાએ નથી ને જોયાએ નથી. લો, હું દેખાડું. હું મારે હાથે લઉં? હા, હાથે લો, પણ જોજો, હાથે લેતાં વેરાય નહિ. તમે મીઠું ખાધુંછે? હાજી, મીઠું તો રોજ ખાઈએ છીએ. આ બધી જણસમાંથી મીઠું પારખી કાઢો. મીઠું દૂધમાં ખવાય કે? નાજી, દૂધમાં તો ન ખવાય. મીઠું તો રોટલામાં ખવાય. બીજા શા કામમાં આવેછે? શાક, દાળ, છાશ, કઢી, ને ખીચડીમાં મીઠું નાંખેછે.

પાઠ ૫૦.

ઝાડ.	ઘેલો.	ચઢી.	પીપળો.	ચોરી.
ખૂણો.		આંબો.	લીમડો.	કેરીઓ.
ઠીક.		આમલી.	વડ.	તોડીશ.

જુઓ, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ આંબો છે. ઠીક બાપા, એને કેરીઓ કેમ નથી આવી? ઘેલો દેખાયછે. આ દહાડે કેરીઓ ક્યાંથી? કેરીના દહાડામાં હું આંબે ચઢી કેરીઓ તોડીશ. લોકને આંબે ચઢીને? ના, બાપા, પેલા ખૂણામાં આપણો આંબો છે તેપરથી તોડીશ. ઠીક, બીજાને આંબેથી કેરી તોડવી નહિ. ઘેલા છોકરા હોય તેજ એવું નઠારૂં કામ કરેછે એ તો ચોરી છે. તેં બીજાં ઝાડ જોયાંછે? હોવે, ઘણાંએ, આમલી, પીપળો, લીમડો, વડ, ને બીજાં ઘણાં. જો, આ ખૂણામાં શેનું ઝાડ છે? એ બોરડીનું છે.

પાઠ ૫૧.

ફોઈ.	ફળીઆ.	કીધું.	ખબર.
નાઠો.	નીકળે.	બેઠી.	લાકડી.
		અલી.	

અરે છોડી, તારા માથામાંથી લોહી કેમ નીકળેછે? પેલા

છોકરે લાકડી મારી તેથી લોહી નીકળેછે. તેં કાંઈ કીધું હશે. ના, હું તો બેઠી હતી, ને તે ઝટ મારીને નાઠો. અલી, એ ક્યાં નાઠો? પેલો નાસેછે. તારૂં ઘર ક્યાં છે? હું બીજા ફળીઆમાં રહુંછું. ત્યારે આ ફળીઆમાં કેમ આવીછે? અહીં મારી ફોઇનું ઘર છે. હીંડ, તારી ફોઇને ઝટવારમાં તેડી, એ છોકરાને ઘેર જા, ને એના બાપને કહે. ના, ના, તમે એ વાત મારી ફોઇને કહેશો મા. એમ કહી તે ઝટ પોતાના ફળીઆભણી નાશી ગઈ. પેલો છોકરો ક્યાં નાઠો, તેની પણ કોઇને ખબર પડી નહિ.

પાઠ ૫૨.

સૌ.*	ગાળો.	માંદી.
વાળુ.	દીધી.	કડવાં.
બચી.	લાત.	ઓસડ.
મોઢે.	વાંક.	

એ છોડી કેવી નઠારી હતી, અને એનું શું થયું તે હું કહું. એ સૌ આગળ જૂઠું બોલી. એણે તે છોકરાને ગાળો દીધી ને લાત મારી. એ વાત કોઇને ન કહી ને એ જૂઠી છોડી સૌને મોઢે

---

* 'સૌ' એ બોલઉપરથી અક્ષરને માથે કાનો ને બે માત્રા હોય ત્યારે કેમ ઉચ્ચાર થાયછે તે દેખાડવું.

બોલી કે, મારો કાંઈ વાંક નથી. ને વળી એ વાત પોતાનાં માબાપને કહી નહિ. વળી વાળુમાં છારા ખાધી, તેથી તણાઈ ગઈ. બીજે દહાડે વાળુ થયું નહિ, ને બહુ માંદી પડી. મરતી મરતી બચી. તે પણ કડવાં કડવાં ઓસડ ખાધાં ત્યારે બચી. જૂઠું બોલે તેને એમ થાય.

પાઠ ૫૩.

તોફાન.	લૂલો.	મોટા.
આખો.	વાગે.	જીવ.
દોડ.	રીતે.	પોતાની.
ઊભો.	ચૂલામાં.	જરા.

જુઓ, આ છોકરો લૂલો છે. શાથી લૂલો થયો તે વાત કહું. એ છોકરો આખો દહાડો દોડ દોડ કરે, જરાએ ઊભો રહે નહિ, ને તોફાન કરે. કોઈ કહે તે માને નહિ. એથી એ રોજ પડે. પડે તેવેળા વાગે. એક દહાડો ચૂલાકને ઊભો ઊભો તોફાન કરતો હતો ત્યાંથી જેવો દોડવા જાયછે કે ચૂલામાં પગ પડેથી એ લૂલો થયો. એ રીતે એ પોતાની મેળે લૂલો થયો. માટે આખો દહાડો તોફાન ન કરવું, ને મોટાં કહે તે માનવું. એ છોકરો તો લૂલો થયો, પણ કોઈવાર એથી જીવ પણ જાય.

પાઠ ૫૪.

ઢોલ.	નિશાળ.	વગાડે.	મજા.	મારતા.
ઢગલા.	જણ.	પીપી.	બેસવા.	શેઠ.
ખાંધે	વધારે.	ખેસ.	ગાડી.	
	પૂરાં.	મહેતાજી.	વરસ.	

સાંભળ મા, ધુ ધુ વાગેછે. હું જોવા જાઉં? હા, જા, ઢગલા-પર જઈ બેસ. શેના ઢગલાપર? પેલા લાકડાંના ઢગલાપર. સૌ લોકની આગળ એક જણ ઢોલ વગાડેછે, ને એક જણ પીપી વગાડેછે. તે કેવા ધીમે ધીમે હીંડેછે! ગાડીમાં આ નાનો છોકરો બેઠોછે, તે નિશાળે બેસવા જાયછે. એની ખાંધે કેવો સારો ખેસ છે! એના બાપાની ખાંધે છે તે વધારે સારો છે. એ શેઠનો છોકરો છે. એ છોકરો બહુ નાનો છે. તે ચાર વરસનો છે. ચારે પૂરાં નથી થયાં. હવે તો નિશાળમાં બહુ મજા પડેછે. કેવું રમવાનું છે! મહેતાજી મારતા પણ નથી. ત્યાં છોકરાંને બહુ ગમેછે. તો હુંએ જઈશ. મા, હીંડ, મને આજ મેલી આવ.

પાઠ ૫૫.

ખેંચે.	ધૂળ.	ફરે.	બળદ.	ખેડે.	ઢોર.
દીઠાં.	કાદવ.	ભણે.	કહેલું.	પોતાની.	
નાગાં.	કજીઓ.	હળ.	ધણી.		

તમે ઢોર દીઠાંછે ? હોવે, બહુએ. ઢોર કોણે ન દીઠાં હોય? તો કહો, ઢોર કોને કહીએ ? ગાય છે, ભેંસ છે, એ ઢોર. કેવાં છોકરાંને ઢોર કહેવાં? છોકરાંને ઢોર કહેવાય? હા, જે ધૂળમાં કે કાદવમાં રમે, મેલાં રહે, નાગાં ફરે, ભણે નહિ, કજીઆ કરે, એવાં નઠારાં હોય, તે ઢોર કહેવાય. ગાયો, ભેંસો, બળદ, એ ઢોર તો ઘણા કામનાં છે, ખાવાને દૂધ દેછે, હળ ખેંચેછે, ગાડી ખેંચેછે, પણ ઢોર જેવાં નઠારાં છોકરાં તો કશાએ કામનાં નહિ. ઢોર જેમ પોતાના ધણીનું કહેલું કરેછે, તેમ સૌ છોકરાંએ મા, બાપ, અને મહેતાજી કહે તે કરવું.

પાઠ ૫૬.

કુતરો.	કબૂતર.	પાંખો.	ઘલોડી.
	ચકલો.	ઝાડે.	દીધાં.
બિલાડી.	કાગડો.	માળા.	ગધેડો.
	પોપટ.	ઊંદર.	

તમે ઢોરનાં નામ તો દીધાં, પણ બીજાં કયાં જનાવર જોયાંછે તે કહો. જોયાં હોય તેનાં નામ દો. સાંભળોઃ બિલાડી, કૂતરો, ઘોડો, ગધેડો, એ ચાર પગનાં છે. ઠીક. ચકલો, કાગડો, પોપટ, કબૂતર, એમને પાંખો હોય, ને પાંખોવતી ઊડેછે. તે શેમાં રહેતાં હશે ? ઝાડે માળા બાંધીને તેમાં રહે. ઊંદર, ઘલોડી, ને

બીજાં ઘણાં છે. તમારે ઉંદર જોવા છે? આહો, મેં તો ઘણાએ જોયાછે. મારા ઘરમાં રોજ દોડાદોડ કરેછે. બધું ઘર ખોદી નાંખેછે.

પાઠ ૫૭.

એક.	૧.	લેખણ.	ઊમેરીએ.
બે.	૨.	મૂકું.	ઊલટા.
ત્રણ.	૩.	જોડે.	

મારા હાથમાં કેટલી ચોપડીઓ છે? ૧. મારે હાથ કેટલા છે? ૨. આ લેખણ જોડે બે બીજી મૂકું તો કેટલી થાય? ૩. ત્રણમાંથી બે લઈ લઉં તો કેટલી રહે? ૧. ત્રણમાંથી એક જાય તો હવે કેટલી રહે? ૨. એક પાઈમાં બે ઊમેરીએ તો કેટલી થાય? ૩. હવે બોલી જાઓ ૧, ૨, ૩. હવે એથી ઊલટા બોલો ૩, ૨, ૧.

પાઠ ૫૮.

ચાર.	૪.	આંગળાં.
પાંચ.	૫.	પાઈ.
છ.	૬.	

ત્રણ ચોપડીઓમાં એક બીજી મૂકીએ તો કેટલી થાય? ૪ થાય. તમારે એક હાથે કેટલાં આંગળાં છે? ૫. ચારમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય? ૧. ને ત્રણમાં કેટલાં મૂકીએ તો પાંચ થાય? ૨ મૂકવાં પડે. ત્રણમાં ત્રણ મૂકીએ તો કેટલાં થાય? ૬ થાય. છ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઉં તો કેટલી બાકી રહે? ૨ રહે. એક ને બે કેટલા? ૩. ત્રણને બે? ૫. પાંચ ને એક? ૬.

પાઠ ૫૯.

સાત. ૭.	નવ. ૯.	મીડું. ૦
આઠ. ૮.	દશ. ૧૦.	

છ પાઈમાં એક નાંખીએ તો કેટલી થાય? ૭ થાય. પાંચમાં બે નાંખીએ તો કેટલી થાય? ૭. ને ત્રણ નાંખીએ તો કેટલી થાય? ૮ થાય. આઠ પાઈમાંથી ચાર પાઈ લઉં તો કેટલી રહે? ૪ રહે. ને છ લઉં તો કેટલી રહે? ૨ રહે. આઠ પાઈમાં એક પાઈ નાંખીએ તો કેટલી પાઈ થાય? ૯ થાય. સાત પાઈમાં બે પાઈ ઉમેરીએ તો કેટલી થાય? ૯ થાય. છ પાઈમાં ત્રણ પાઈ ઉમેરીએ તો કેટલી થાય? તે પણ ૯ થાય. નવ પાઈમાંથી પાંચ લઉં તો કેટલી બાકી રહે? ૪ રહે. નવ પાઈમાં એક પાઈ નાંખીએ તો કેટલી થાય? ૧૦ થાય. દશ કેમ લખાય? પહેલો ૧ પછી આવું ૦ મીડું લખીએ તેવારે ૧૦ થાય.

